

Fire år i Genressourceudvalget

Af Birgit Bak

Tidligere fødevarerminister Mariann Fischer Boel lagde, efter massive protester og utilfredshed fra avlere af "gamle" racer i Danmark, op til, at der skulle skabes et forum, hvor avlernes "stemme" kunne blive hørt, når det gjaldt bevaringen af de dyr, som disse mennesker med stor entusiasme havde brugt meget tid, mange penge og megen energi på at sikre for eftertiden. Det var på høje tid, tænkte vi alle; og der bredte sig en entusiasme og fornyet energi blandt mennesker, der ellers næsten havde opgivet, at få "systemet" til at forstå vigtigheden af de ting, man gik og beskæftigede sig med. Men entusiasmen er væk, de gamle avlere forsvinder en efter en, ikke mange nye avlere kommer til; og de, der i et "splitsekund" havde haft følelsen af at "blive hørt", sidder nu med et om muligt endnu mere desillusioneret forhold til systemets vilje til at ville bevare udryddelsestruede racer og biologisk mangfoldighed.

En genopstilling har jeg valgt at takke nej til ud fra den vurdering, at jeg vil kunne gøre meget mere for at sikre mangfoldigheden i danske svineracer både "nye" og "gamle" samt mangfoldigheden i domesticerede racer generelt, hvis jeg lægger den del af min fritid, jeg hidtil har brugt på at forberede mig til og deltage i møder med Genressourceudvalget, i regi af foreningsarbejde og samarbejde med andre avlere og interessenter. Udvalgsarbejdet er ulønnet, og det er foreningsarbejdet også, men tilfredsstillelsen ved at opnå resultater sammen med den brogede flok af dyreholdere vi er, er langt større og vigtigere, end tilfredsstillelsen ved at gennemlæse og bearbejde tonsvis af papirer i et statsligt udvalg, der reelt ingen indflydelse har i forhold til den lovgivende og udøvende magt i dette land.

Magten, eller jeg vil hellere kalde det "indflydelsen på politikernes beslutninger" er nemlig så stærkt begrænset for dette udvalgs vedkommende, at det ikke kan foretage sig noget som helst, udover hvad en almindelig borger eller forening vil kunne foretage sig, for at påvirke beslutninger og skabe rum for bevaringsarbejdet i henhold til gældende konventioner.

Der står nemlig i Genressourceudvalgets vedtægter, "Udvalget afgiver indstillinger om ydelse af støtte i overensstemmelse med bekendtgørelse herom". Oversat til dansk, "Udvalget kan komme med forslag til, hvorledes årets bevillinger på området skal fordeles" (pt. 3 mio. kr.). En fordeling af nogle for dette vigtige område temmelig

© www.biodiverse.dk

Birgit Bak - nu forhenværende medl. af Genressourceudvalget

sparsomme midler, som en uvildig embedsmand ud fra nogle fastsatte skemaer, ligeså godt kunne få sin gode løn for.

Endvidere siger vedtægterne, "Udvalget afgiver udtalelse om spørgsmål vedrørende bevaringsarbejdet efter anmodning fra Ministeren for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, herunder eksempelvis udtalelse om behov for forskning af relevans for bevaringsarbejdet". Denne sætning er let oversættelig, "Udvalget skal kun udtale sig om bevaringsarbejdet, når Ministeren beder om det". Dog er den "opblødet" lidt, idet næste sætning lyder: "Udvalget kan over for offentligheden informere om arbejde med bevaring af husdyrgenetiske ressourcer." Hvis man skal analysere lidt på indflydelsen, er der for mig at se ingen tvivl om, at enhver forening eller enkeltperson har langt større mulighed for, at henvende sig til Ministeren, hvis man mener, der er ting i bevaringsarbejdet, der burde tages op og behandles anderledes, end det aktuelt bliver. Med hensyn til information har vi i avlerkredse erfaring for, at det rent faktisk godt kan lade sig gøre både som enkeltavler og forening at informere offentligheden om bevaringsarbejdet gennem medier og deltagelse i arrangementer.

I min "verden" kan man kun bevare biologisk mangfoldighed, som indbefatter bl.a. de "gamle" racer, hvis man sikrer, at der er private borgere, der qua deres interesse for området og deres rødder i landbokulturen samt dette lands tradition for selvforsyning, vil værne om disse uvurderlige ressourcer. Derfor er RIO-Konventionen så uvurderlig for bevaringsarbejdet, hvis den altså bliver fulgt. I Konventionen står der nemlig i artikel 10, der omhandler "Bæredygtig udnyttelse af

den biologiske mangfoldigheds bestanddele: Alle de kontraherende parter skal, så vidt muligt og alt efter omstændighederne beskytte og fremme sædvanemæssig udnyttelse af de biologiske ressourcer i overensstemmelse med den traditionelle kultur, når denne er forenelig med hensynet til bevaring eller bæredygtig udnyttelse". Eller sagt på en anden måde har vi i Danmark pligt til at sikre, at landets befolkning, vi er jo et traditionelt landbrugsland, kan holde dyr og dyrke planter til husbehov og / eller videresalg i mindre eller større grad, så længe dyrkningsformen ikke har negativ indflydelse på den biologiske mangfoldighed. Læser man Genressourceudvalgets referater igennem, kan man se, at vi som avlerrepræsentanter bl.a. har fået at vide, "at RIO-Konventionen kan tolkes på flere måder". Desuden kan man læse følgende ordveksling i referatet fra 13. august 2007: KNK:" Bevarelse af gener og bevarelse af kulturen omkring husdyrhold er lige vigtige". Hvortil PVA svarer: "Det kulturelle er et vigtigt redskab i bevaringssagen, men Udvalgets centrale funktion er bevarelse af generne". Så er det, man spørger sig selv, hvordan en konvention skrevet i et klokkeklart sprog, kan tolkes på flere måder. Endvidere kan man spørge sig selv, hvem i dette land der har ansvaret for avlerkulturen og alle de øvrige punkter, der står skrevet i Konventionen, som også vedrører beskyttelse af domesticerede dyr, hvis Genressourceudvalget "kun" har som central funktion at bevare generne.

I RIO-Konventionens ordforklaring står der om begrebet bæredygtig udnyttelse: "udnyttelse af bestanddele af den biologiske mangfoldighed på en sådan måde og i et sådant omfang, at det ikke fører til nedgang i den biologiske diversitet på lang sigt, hvorved den biologiske mangfoldigheds muligheder for at dække nuværende og kommende generationers behov og ønsker opretholdes." Det er altså helt klart i Konventionens ordlyd, at det handler om biologisk bæredygtighed og ikke økonomisk bæredygtighed.

I dag er det således, at vi i Danmark har et endda meget stort beredskab til beskyttelse af vores landbrugseksport, hvis der skulle udbryde smitsomme husdyrsygdomme, såsom mund og klovsyge, svinepest, newcastle disease eller lign. Ingen af de nævnte sygdomme kan smitte til mennesker; og udgør derfor ingen sundhedsrisiko for os. Alligevel nedslages med hård hånd, hvis en af disse anmeldelsespligtige sygdomme bryder ud. Nogle dyr bliver meget syge, andre mindre alt efter dyrenes immunforsvar. Men det skeles der ikke til. Ingen tænker den tanke, at det måske på sigt kunne "betale sig", at bevare de dyr, der

er robuste over for de mest smittende sygdomme. Nej, for får vi disse sygdomme i danske besætninger, så bliver al vores eksport stoppet. Alle disse regler gælder for små som store, for selvforsynere som for industri. Dette betyder i praksis, at får vi en mund og klovsyge, som spreder sig over hele vores lille land, så bliver alt slået ned incl. de udryddelsestruede racer; og så har vi kun det tilbage, der ligger i et par fryseri i statsligt regi. Set med mine "briller", er det i direkte modstrid med RIO-Konventionens ordlyd, at man ikke i stedet forsøger at beskytte flest mulige dyr imod at blive alvorligt syge; og så bruger de stærke dyr, til avlen fremover. Man kan sige, det er ikke sygdommene, der er en trussel mod den biologiske mangfoldighed, det er pengepungen.

I Genressourceudvalget var jeg primus motor til, at vi fik igangsat en kortlægning af, hvilke veterinære regler, der er med til at begrænse den biologiske mangfoldighed. En del af Udvalgets medlemmer brugte mange timer både sammen og hver for sig, på at indhente oplysninger / problematikker fra så mange avlere som overhovedet muligt. Disse oplysninger blev sorteret og skrevet sammen til en lille "bog", som vi efterfølgende brugte til at få en dialog med Veterinærdirektøren. Dialogen fik vi, og svar fik vi også med en masse forklaringer om, hvorfor tingene ikke kan være anderledes, end de er. Altså i virkeligheden en masse gode kræfter spildt til ingen nytte. For Udvalget kunne jo ikke stille krav, komme med ændringsforslag til lovgivningen. Vi kunne blot påpege problemerne.

Når jeg kigger på mit eget fagområde, grisene, ser det også temmelig sort ud for os avlere. Jeg har oplevet mennesker, der har fået skældud og irettesættelser fra CHR-kontoret, fordi de har anskaffet sig grise, inden de har sikret sig et CHR-nummer. Det må man nemlig ikke.

Jeg har haft kontakt med mange flere avlere, der ikke "gider" grisene mere, fordi reglerne omkring bl.a. indhegning og registrering simpelthen er for meget for dem. Ikke den registrering, der består i stambogsføring, men de lister på lister der skal indsendes til CHR, hver gang der sker den mindste ændring i besætningen.

Mange mindre avlere vil meget gerne deltage i bevaringsarbejdet ved at have en so eller to, som de kan lave nogle sommergrise på. Men de er ikke så begejstrede for at få en orne, da den jo helst skal gå for sig selv, når den har udført sit "job", og den ofte bliver både større, kraftigere og mere dominerende end en so. I gamle dage løste man problemet ved at ringe til ornemanden, som så kom med en orne, man kunne leje. Det kan ikke lade sig gøre i dag. Alternativt foreslår jeg de

fleste nye avlere, at de skal købe en ung orne, bruge ham og slagte ham efterfølgende, hver gang de har brug for at få deres søer løbet. Denne form er i manges øjne lidt kynisk, men vi har ligesom ikke rigtig andre muligheder. Jeg har forsøgt via Genressourceudvalget, om det kunne lade sig gøre at få etableret en ornestation for de "gamle" racer. Den skulle fungere således, at alle orner, som avlerne ikke får solgt direkte til avl, kan komme der forbi og blive tappet og siden hen slagtet. Dette ville sikre racerne imod indavl, hvis så mange orner blev gjort aktive i avlen. Det ville få flere mindre potentielle avlere til at turde binde an med avlsarbejdet; og det ville kunne sikre en vis mængde sæd til kryo-konservering. Heller ikke i denne sag har Udvalget kunnet komme med andet end nogle tilkendegivelser af, at det måske nok lød som en god ide, men ville være umuligt i praksis. Reglerne for at oprette og drive en ornestation i Danmark, er så snørklede og strenge, at jeg kun med stort besvær fik dem gennemlæst på daværende tidspunkt.

Disse strenge regler omkring vores små populationer er helt ude af proportioner. Vores dyr kommer så at sige aldrig i nærheden af de store industribesætninger, da man slet ikke er interesseret i dette arbejde. Derfor kan dyrene heller ikke komme til at udgøre en smitterisiko. Der burde helt klart være en forskel på reglerne for intensivt og ekstensivt husdyrhold.

Efter den første store gennemgang i udvalgsregi omkring de veterinære reglers negative indflydelse på bevaringsarbejdet, blev Udvalgets medlemmer enkeltvis skrevet på høringslisterne, således at vi kom til at modtage nye lovforslag, der vedrører det veterinære område. Vi fik at vide, at vi ikke kunne behandle alle disse forslag i Udvalget, men at vi hver især måtte læse dem igennem og indgive høringssvar. Hvis vi mente, Udvalget skulle diskutere et lovforslag, måtte vi forlange at få det på dagsordenen til førstkommande møde. En arbejdsform, der er svær at gennemføre i praksis, da høringsfristen på lovforslag ofte er så kort, at det er rent held, hvis Udvalget har et møde, der falder sammen med en sidste dato for indsendelse af kommentarer.

I en verserende sag omkring godkendelse af en renavlsforening for knobstruppere, har Udvalget anerkendt og indledt et samarbejde med foreningen, men har åbenbart ikke så meget indflydelse på det offentlige system, at man har kunnet yde foreningen officiel støtte til at blive anerkendt som stambogsførende forening. Denne kamp står foreningen stadig alene med.

Jeg har igennem de sidste fire år, jævnligt fremført synspunkter for avlere af andre arter end grise. Det har jeg fundet naturligt, idet vi har med en broget forsamling af entusiaster at gøre, og nogen snakker bedre

med den ene end med den anden. Jeg har også fundet det naturligt alene af den grund, at man ikke kan sidde med sin stemme i et sådant udvalg, uden at skulle forholde sig til det samlede trusselsbillede for de truede racer. Derfor er det nødvendigt, at have en bred indsigt i hele området og kende flokken af avlere.

Nu står vi så over for en ny fireårs periode, hvor et nyt udvalg skal sidde og komme med udtalelser på opfordring af en minister samt uddele en stærkt begrænset sum penge til en gruppe af avlere, der har skrevet under på, at ville afgive genetisk materiale til Staten til gengæld. En problematik, jeg flere gange har påpeget, idet jeg mener, det er sammenblanding af tingene, når man til gengæld for en støtteordning, der faktisk er vedtaget ved lov, og som er lavet for at motivere flere til at deltage i bevaringsarbejdet, skal forpligtes til at sælge materiale til en af Genressourceudvalget fastsat pris til Staten. Det er jo lidt det samme som, hvis en landmand, for at modtage jordbrugsstøtte, skulle være forpligtet til at sælge en del af sin afgrøde til Staten til en i forvejen fastsat pris.

Jeg har naturligvis ikke "meldt mig ud" af bevaringsarbejdet, jeg har blot omprioriteret min tid. Jeg vil stadig gerne snakke formidle både grise og viden imellem avlerne. Vores netværk både inden for grisene men også på tværs af arter er ved at "vågne op", så jeg er sikker på, at vi ved fælles fodslag nok skal få gang i et samarbejde omkring aktiviteter, skriverier og events, der kan hjælpe med til at sikre avleres og dyrs eksistens også fremover.